

Czym jest PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ społeczna

Kamila Michalik

Przedsiębiorczość społeczna może być narzędziem rozwoju lokalnego - sposobem na tworzenie podmiotów, których celem jest rozwój osób i inwestowanie w rozwój różnego typu społeczności. Dzięki niej mogą pojawić się miejsca pracy w miejscowościach, w których o pracę jest bardzo trudno. Społeczność może zyskać nowe usługi społeczne, których wcześniej nie było, bo przedsiębiorstwa nastawione wyłącznie na generowanie zysku nie widzą w tego typu usługach możliwości dużego zarobku.

Definicja przedsiębiorczości społecznej

Przedsiębiorczość społeczna, ekonomia społeczna, gospodarka społeczna - terminy te używane są zamiennie. Najkrócej opisać można to zjawisko jako „tylko jeden ze sposobów określenia działalności gospodarczej, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne”. Celem podejmowanych działań przedsiębiorczych jest zaspokojenie konkretnych potrzeb jednostek i społeczności, a wypracowane przy ich pomocy zyski służą realizacji tego zadania.

Przedsiębiorczość społeczna to osiąganie celów społecznych metodami gospodarczymi. Każda z części tej definicji jest ważna, bo bez generowania przychodu przez instytucję nie można realizować celów społecznych, a bez położenia nacisku na ich realizację nie ma ekonomii społecznej. Instytucja prowadzi działalność gospodarczą, a więc wytwarza produkty lub usługi, łącząc dostępne zasoby materialne i intelektualne w sposób, który prowadzi do wytworzenia wartości dodanej, ekonomicznej nadwyżki.

Tym samym przedsiębiorstwo społeczne prowadzi działalność, która wiąże się ryzykiem gospodarczym i ekonomiczną weryfikacją efektów tej działalności¹. Jest to bardzo ważny element, o którym zapomina wiele osób zakładających przedsiębiorstwa społeczne, co może mieć niebezpieczne skutki prowadzące do likwidacji przedsiębiorstwa.

Druga część definicji wskazuje z jednej strony na podstawowe zasoby, które są wykorzystywane przy produkcji dóbr i usług oraz - w szczególności - na misję przedsiębiorstwa. Istotą jest bazowanie na osobach wywodzących się z danej społeczności. Działanie przedsiębiorstwa – misja - jest ukierunkowane na integrację społeczną w skali społeczności lokalnej, „a patrząc z innej strony – jego głównym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprzez aktywizację zawodową i gospodarczą(...)”. Najważniejszą funkcją przedsiębiorczości społecznej jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Niekwestionowana jest również kluczowa zasada, jaką jest **prymat działania na rzecz ludzi (członków, podopiecznych) nad maksymalizacją zysku**. Dla niektórych przedsiębiorczość społeczna stawiana jest w opozycji do biznesu, dla którego najważniejsza jest maksymalizacja zysku.

Opisowo przedsiębiorczość społeczna to przyjęty i rozwijany sposób wykorzystywania instrumentów ekonomicznych dla realizacji ważnych celów społecznych, takich jak walka z ubóstwem i bezrobociem,

¹ Jerzy Hausner, Norbert Laurisz, *Czynniki krytyczne tworzenia przedsiębiorstw społecznych, Przedsiębiorstwo społeczne. Konceptualizacja*, Kraków 2006.

aktywizacja społeczna osób w trudnej sytuacji życiowej czy integracja lokalnych społeczności. Jest to działalność, w której celem nadrzędnym nie jest generowanie zysku, ale realizacja misji na zasadzie solidarności, partycypacji i samorządności.

Ekonomia społeczna zyskuje w Polsce coraz większe znaczenie i dynamikę – staje się uznaną i upowszechnioną metodą radzenia sobie z tymi społecznymi problemami, w których rozwiązywaniu ani rynek, ani państwo nie są skuteczne.

Przedsiębiorczość społeczną tworzą przedsiębiorstwa społeczne – organizacje i instytucje, w których wypracowany zysk przekazywany jest na założone przez nie cele społeczne. Przedsiębiorstwa mogą przyjąć rozmaite formy: organizacji pozarządowej, spółdzielni socjalnej, zakładu aktywizacji zawodowej lub spółki z o.o. non-profit.

Podmioty Ekonomii Społecznej

Przedstawione poniżej typy PES nie stanowią zamkniętego katalogu. Celem ich przywołania jest subiektywny opis wybranych.

Organizacje pozarządowe

Pojęcie organizacji pozarządowej (NGO, od Non-Governmental Organizations) definiuje art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dn. 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. z 2010 r., nr 234, poz. 1536 z późn. zm.). Zgodnie z nim są to: niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia.

Podmioty te mogą wypracowywać dochód, jednak to nie jest cel ich istnienia, a wypracowany zysk muszą przeznaczać na zaplanowane przez siebie cele statutowe. Oznacza to również, iż zysk nie może być dzielony między członków, pracowników organizacji.

Najbardziej popularnym rodzajem organizacji pozarządowych są stowarzyszenia i fundacje.

Stowarzyszenia

Podstawowym aktem prawnym – poza art. 12 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, nr 78 poz. 453) – regulującym powstawanie i działanie stowarzyszeń jest prawo o stowarzyszeniach - ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 1989 nr 20 poz. 104 z późniejszymi zmianami). Stowarzyszenia zdefiniowane jest jako dobrowolne, samorządne, trwałe zrzeszenia o celach niezarobkowych.

Krótką charakterystyką:

1. Stowarzyszenie jest zakładane przez co najmniej 15 osób, które stają się członkami stowarzyszenia. Osoby te muszą być obywatelami polskimi lub cudzoziemcami, mającymi stałe miejsce zamieszkania w Polsce; mieć ukończone 18 lat; posiadać pełną zdolność do czynności prawnych oraz niepozbawionymi praw publicznych. Warto pamiętać, że 15 to minimalna liczba członków, jaką stowarzyszenie musi posiadać przez cały czas swojego istnienia.
2. Obowiązkiem członków jest płacenie składek.
3. Członkami (ale nie założycielami) mogą być też osoby, które ukończyły 16 lat oraz cudzoziemcy, ale

w zarządzie większość muszą stanowić osoby pełnoletnie. Osoby poniżej 16 lat mogą, za zgodą przedstawicieli ustawowych, należeć do stowarzyszeń według zasad określonych w ich statutach, bez prawa udziału w głosowaniu na walnych zebraniach członków oraz bez korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego do władz stowarzyszenia. Jeżeli jednak jednostka organizacyjna stowarzyszenia zrzesza wyłącznie małoletnich, mogą oni wybierać i być wybierani do władz tej jednostki.

4. Osoba prawna może być jedynie wspierającym członkiem stowarzyszenia i nie ma prawa głosu w jego organach.
5. Ma osobowość prawną
6. Może być rejestrowana bezpłatnie w Krajowym Rejestrze Sądowym, po napisaniu pisma z prośbą o zwolnienie z kosztów
7. Jest organizacją nienastawioną na zysk, powoływaną w celach niezarobkowych.
8. Stowarzyszenie odpowiada za swoje zobowiązania wyłącznie całym swoim majątkiem.

Rejestracja

Zarejestrowanie stowarzyszenia polega na wpisaniu go do Sądu Rejonowego, Wydziału Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Z chwilą wpisania do KRS stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną. Żeby móc to zrobić należy wybrać władze, one zatwierdzają statut, i wypełnić dokumenty rejestrowe dostępne na stronie KRS-u.

Organy

Wszyscy członkowie na zebraniu, zwanym walnym zgromadzeniem lub walnym zebraniem, wybierają spośród siebie osoby do codziennego zarządzania sprawami stowarzyszenia, nazywane zazwyczaj zarządem. Na czele zarządu stoi prezes. Kolejnym organem, który będzie kontrolował funkcjonowanie stowarzyszenia jest komisja rewizyjna, która również wybierana jest przez walne zgromadzenie.

Działalność gospodarcza

Stowarzyszenia mogą prowadzić działalność gospodarczą. Dochód i zysk z tej działalności powinien służyć wyłącznie realizacji celów statutowych. Obowiązkiem jest prowadzenie pełnej księgowości.

Nadzór

Nadzór nad stowarzyszeniami pełni starosta właściwy ze względu na siedzibę stowarzyszenia. W razie stwierdzenia, że działalność stowarzyszenia jest niezgodna z prawem lub też narusza postanowienia statutu, organ nadzorujący, w zależności od rodzaju i stopnia nieprawidłowości może:

- 1) wystąpić o usunięcie nieprawidłowości;
- 2) udzielić ostrzeżenia władzom stowarzyszenia;
- 3) wystąpić do sądu o zastosowanie jednego z następujących środków:
 - a. udzielenie upomnienia władzom stowarzyszenia;
 - b. uchylene niezgodnej z prawem lub statutem uchwały stowarzyszenia;
 - c. rozwiązanie stowarzyszenia (patrz Ad. II, pkt. 3)

Fundacje

Najważniejszym aktem prawnym regulującym zasady tworzenia i działania fundacji jest Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. 1984 r. nr 21 poz. 97 z późniejszymi zmianami). Fundacją – według definicji słownikowej – jest „instytucja, której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony cel (np.: dobroczynny, kulturalny, gospodarczy)”. Przepisy nie podają bezpośrednio prawnej definicji pojęcia „fundacja”, jednakże przyjęte jest, iż fundator funduje kapitał przeznaczony na określony cel. Cel fundacji musi być społecznie lub gospodarczo użyteczny.

Krótką charakterystyka:

1. Jest tworzona przez majątek przeznaczony na konkretny cel wyrażony w statucie
2. Posiada osobowość prawną
3. Zwykle najwyższą władzą jest zarząd, który reprezentuje ją na zewnątrz, zależy to od statutu
4. Działa w oparciu o statut (określający nazwę organizacji, jej cele, wewnętrzną strukturę itp.)
5. Może być rejestrowana bezpłatnie w Krajowym Rejestrze Sądowym, po napisaniu pisma z prośbą o zwolnienie z kosztów
6. Może prowadzić działalność gospodarczą.
7. Jest organizacją nienastawioną na zysk, powoływaną w celach niezarobkowych
8. Fundacja odpowiada za swoje zobowiązania wyłącznie całym swoim majątkiem
9. Nadzór nad fundacją pełni właściwy minister, wybrany w statucie, zasadniczo zgodny z celami wybranymi przez fundację

Rejestracja

Fundację może założyć osoba fizyczna lub prawna (niezależnie od tego, czy ma cele społeczne czy gospodarcze). Procedura tworzenia i rejestracji fundacji rozpoczyna się od utworzenia notarialnego aktu założycielskiego u notariusza, wyboru władz i przyjęcia przez nie przygotowanego statutu. Następnie złożenia wniosku o rejestrację fundacji do Sądu Rejonowego wydziału Krajowego Rejestru Sądowego. W skład majątku mogą wchodzić pieniądze, papiery wartościowe, ruchomości, nieruchomości. Prawo wymaga, aby w akcie ustanowienia fundacji fundator wykazał składniki majątkowe przeznaczone na realizację celu fundacji i aby statut fundacji określał jej majątek. Fundacja może być też ustanowiona w testamentie.

Przepisy nie określają minimalnego kapitału założycielskiego, ale w praktyce przyjmuje się, że fundacja nieprowadząca działalności gospodarczej powinna mieć kapitał założycielski w wysokości minimalnie 500 do 1000 zł. W przypadku fundacji z działalnością gospodarczą, to na tę działalność powinno się przeznaczyć minimum 1000 zł, a na działalność statutową środki wyższe niż na działalność gospodarczą.

Organy

Jedynym obligatoryjnym organem fundacji jest zarząd. Natomiast tworzenie innych organów, takich jak kolegium fundatorów czy rada fundacji, komisji rewizyjnej, bądź rady programowej (ewentualnie innych organów). Możliwość i sposób ich powołania oraz zakres kompetencji poszczególnych organów fundacji oraz sposób podejmowania decyzji musi być określony w statucie, ale ustawodawca pozostawia fundatorom swobodę w tworzeniu rozwiązań dopasowanych do specyfiki konkretnej fundacji. Fundacja może mieć pracowników zarówno zajmujących się sprawami administracyjnymi, jak i realizujących działania statutowe. Pracownikami mogą być fundatorzy, członkowie władz, ale również osoby spoza władz fundacji.

Działalność gospodarcza

Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów, również rejestrowaną w KRS.

Dochody fundacji przeznaczone na działalność statutową są zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych, jeśli celem statutowym organizacji jest działalność naukowa, oświatowa, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego – w części przeznaczony na te cele.

Nadzór

Nadzór sprawuje właściwy minister wybrany ze względu na cele, jakie przyjęła dla siebie fundacja.

Spółdzielnie społeczne

Najważniejszym aktem prawnym regulującym zasady tworzenia i działania spółdzielni społecznych jest Ustawa z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach społecznych (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651). Spółdzielnia społeczna łączy w sobie cele społeczne i zarobkowe. Praca w niej pozwala – na uzyskiwanie dochodów, rozwija umiejętności zawodowe i społeczne przez osoby – co do zasady – wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym. Spółdzielnie zwykle działają na rynku lokalnym, dostarczając dóbr i usług lokalnym społecznościom.

Krótką charakterystyka:

1. Jest formą spółdzielni pracy i podlega pod ustawę o spółdzielniach społecznych i prawo spółdzielcze
2. Jest tworzona w oparciu o osobistą pracę członków
3. Posiada osobowość prawną
4. Najwyższą władzą jest walne zebranie
5. Działa w oparciu o statut
6. Jest rejestrowana bezpłatnie w Krajowym Rejestrze Sądowym.
7. Musi prowadzić działalność gospodarczą z pełną księgowością
8. Wypracowywany zysk nie jest celem samym w sobie, ale środkiem do realizacji zaplanowanych celów statutowych
9. Spółdzielnia odpowiada za swoje zobowiązania wyłącznie całym swoim majątkiem
10. Może prowadzić działalność nieodpłatną i odpłatną i być beneficjentem programu współpracy
11. Musi posługiwać się oznaczeniem „spółdzielnia społeczna”.

Rejestracja

Spółdzielnia społeczna może być założona przez osoby fizyczne należące do ściśle określonych w ustawie grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przez osoby prawne – organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne.

Spółdzielnia społeczna osób fizycznych składa się z 5-50 członków. Członkowie spółdzielni społecznej – co najmniej w 50% - muszą należeć do jednej z poniższych grup:

- osoby bezrobotne w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1-4, 6, 7 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, czyli:
 - a. bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - b. uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
 - c. uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
 - d. chorzy psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
 - e. zwalniani z zakładów karnych, mający trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - f. uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Członkami spółdzielni mogą być również osoby spoza grup określonych w ustawie, których ustawa nazywa specjalistami, ale ich liczba nie może być większa niż 50% liczby wszystkich członków spółdzielni.

Spółdzielnia socjalna osób prawnych zakładana jest przez dwie osoby prawne spośród: organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, kościelnych osób prawnych. W tym wypadku są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób z grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego. Osoby zatrudnione na tych zasadach po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia w spółdzielni socjalnej, mają prawo do uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej.

Najważniejszym dokumentem wewnętrznym spółdzielni jest jej statut. Oprócz spraw podstawowych, takich jak struktura, prawa i obowiązki członków, w statucie musi być wskazany m.in. przedmiot działalności, wysokość wpisowego, liczba i wysokość udziałów. Spółdzielnię socjalną rejestruje się w Krajowym Rejestrze Sądowym składając wniosek o rejestrację, statut podpisany przez wszystkich członków spółdzielni, dokumenty poświadczające, że każdy założyciel spółdzielni jest do tego uprawniony (np. orzeczenia o niepełnosprawności lub informacje z urzędu pracy o długotrwałym bezrobociu) oraz dokumentację z walnego zgromadzenia.

Wsparcie państwa dla spółdzielców socjalnych:

1. Założyciele spółdzielni mogą: otrzymać jednorazową dotację na utworzenie spółdzielni przyznaną z Europejskiego Funduszu Społecznego wraz ze wsparciem pomostowym oraz niezbędnymi szkoleniami potrzebnymi do jej utworzenia. Zwykle dotacja wynosi 20 000,00 zł na członka, a wsparcie pomostowe średnio 1500,00 zł na członka. Założyciele spółdzielni zwolnieni są z opłat rejestracyjnych - za wpis spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego i za wydrukowanie ogłoszenia o powstaniu spółdzielni w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.
2. Spółdzielnia socjalna jest zwolniona z opłat sądowych przez cały okres działania.
3. Osoby chcące założyć spółdzielnię socjalną mogą otrzymać jednorazowo środki z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej w wysokości nieprzekraczającej 4-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia na każdego członka założyciela spółdzielni socjalnej.
4. Osoby chcące przystąpić do już istniejącej spółdzielni socjalnej mogą otrzymać środki z Funduszu Pracy w wysokości 3-krotności przeciętnego wynagrodzenia na każdego członka.
5. Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako osoba bezrobotna albo poszukująca pracy może otrzymać ze środków Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych środki na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w wysokości nie wyższej niż piętnastokrotność przeciętnego wynagrodzenia.
6. Dochody spółdzielni wydatkowane w roku podatkowym na społeczną i zawodową reintegrację jej członków są – w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów - zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych.
7. Spółdzielnia socjalna może ubiegać się o sfinansowanie ze środków Funduszu Pracy składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe od kwoty minimalnego wynagrodzenia osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy, na podstawie odpowiedniej umowy między starostą a spółdzielnię oraz udokumentowanego wniosku spółdzielni.

Organy

Najważniejszym organem spółdzielni (jej najwyższą władzą) jest walne zgromadzenie. Walne zgromadzenie powołuje zarząd, przyjmuje sprawozdania roczne oraz absolutorium dla zarządu. Uchwały walnego zgromadzenia podejmowane się w drodze głosowania i obowiązuje zasada, że każdy członek spółdzielni ma jeden głos, niezależnie od wysokości udziałów. Natomiast zarząd reprezentuje spółdzielnię i zajmuje się prowadzeniem jej bieżących spraw (w ramach przyznanych mu w statucie kompetencji), w szczególności zarządza jej majątkiem, a członkowie zarządu podpisują w imieniu spółdzielni umowy. Jeśli spółdzielnia zrzesza więcej niż 15 osób, musi powołać radę nadzorczą. Rada nadzorcza jest wewnętrznym organem kontroli nad działalnością spółdzielni.

Działalność gospodarcza

Ponieważ przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest przede wszystkim prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, spółdzielnia socjalna może prowadzić nieograniczoną działalność gospodarczą.

Majątek, dochód

Majątek spółdzielni pozostaje własnością członków spółdzielni. Spółdzielnie socjalne charakteryzuje demokratyczne zarządzanie i zakaz dystrybucji zysku między członków. Ustawa wskazuje wprost, na jakie cele może być przeznaczona nadwyżka bilansowa (zwiększenie funduszu zasobowego – co najmniej 40%, cele społecznej i zawodowej reintegracji członków spółdzielni, działalność społeczną i oświatowo-kulturalną oraz działalność społecznie użyteczną – co najmniej 40 %, a pozostałe środki – na fundusz inwestycyjny).

Odpowiedzialność

Jak w przypadku wszystkich osób prawnych obowiązuje zasada, że to osoba prawna odpowiada za swoje zobowiązania. Członkowie spółdzielni uczestniczą w pokrywaniu ewentualnych strat do wysokości swoich udziałów i nie odpowiadają osobiście za zobowiązania spółdzielni.

Lustracja

Każda spółdzielnia obowiązana jest przynajmniej raz na trzy lata, a w okresie pozostawania w stanie likwidacji corocznie, poddać się lustracyjnemu badaniu legalności gospodarności i rzetelności całości jej działania. Lustracja obejmuje okres od poprzedniej lustracji. Lustrację przeprowadzają właściwe związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych. Spółdzielnie niezrzeszone zlecają odpłatne przeprowadzenie lustracji wybranemu związkowi rewizyjnemu lub Krajowej Radzie Spółdzielczej.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością prowadząca działalność na zasadach non for profit

Najważniejszym aktem prawnym regulującym zasady tworzenia i działania spółek jest kodeks spółek handlowych. Zgodnie z kodeksem spółek handlowych (Dz. U. z 2011 r. nr 92, poz. 531 późniejszymi zmianami) spółka z o.o. może mieć inne cele, niż osiągnięcie zysku, tj. cele społeczne. Zyski z działalności gospodarczej takiej spółki nie mogą podlegać podziałowi między udziałowców. Należy podkreślić, że nie jest to forma zdefiniowana prawem. Powyższe zasady działalności zazwyczaj są określane w aktach założycielskich spółek przez ich założycieli.

Krótką charakterystyka:

1. Najmniej znana i przez to nieliczna forma podmiotu ekonomii społecznej
2. Powinna mieć w umowie spółki wyznaczone cele, na jakie nadwyżka jest przeznaczana
3. Musi prowadzić pełną księgowość
4. Nie może dzielić zysku między udziałowców
5. Posiada osobowość prawną
6. Najwyższą władzą jest zgromadzenie wspólników
7. Spółka odpowiada za swoje zobowiązania wyłącznie całym swoim majątkiem, wspólnicy do wysokości wniesionego wkładu
8. Kapitał zakładowy spółki to co najmniej 5000,00 zł

Rejestracja

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością mogą być zakładane przez osoby fizyczne i prawne, w tym przez fundacje i stowarzyszenia. Najważniejszym dokumentem wewnętrznym jest umowa spółki, sporządzona w formie aktu notarialnego, która w szczególności określa cele, strukturę, liczbę i wysokość udziałów oraz zasady podziału zysków. Spółki mogą posiadać statut uchwalony przez zgromadzenie wspólników, jeśli umowa spółki jest zbyt ogólna i niewystarczająca. Minimalna wysokość kapitału zakładowego wynosi 5000 zł i może on być wniesiony w formie środków finansowych lub wkładu rzeczowego (aportu). W przypadku, gdy spółkę zakłada organizacja pozarządowa, trzeba liczyć się z tym, że majątek pozyskany na działalność statutową nie może być przekazany na wkład do spółki.

Organizacja musi pozyskać takie środki, które mogą być przekazane na wkład do powstającej spółki. Mogą to być środki np. z działalności gospodarczej lub dotacja celowa z przeznaczeniem na wkład do spółki. Środki takie będą opodatkowane podatkiem od osób prawnych, takiej darowizny darczyńca nie może też odliczyć od podstawy opodatkowania.

Organy

Strukturę spółki tworzy zgromadzenie wspólników i zarząd. Umowa spółki może wprowadzić również radę nadzorczą lub komisję rewizyjną. Najważniejszym organem spółki (jej najwyższą władzą) jest zgromadzenie wspólników, siła głosu każdego wspólnika będzie uzależniona od wielkości posiadanych przez niego udziałów. Zgromadzenie powołuje zarząd, przyjmuje roczne sprawozdanie finansowe oraz podejmuje uchwałę w sprawie absolutorium dla zarządu. Uchwały zgromadzenia podejmowane są w drodze głosowania. Zarząd reprezentuje spółkę i zajmuje się prowadzeniem jej bieżących spraw (w ramach przyznanych mu w umowie spółki kompetencji), w szczególności zarządza działalnością spółki. Jeśli umowa spółki przewiduje istnienie takich struktur, rada nadzorcza lub odpowiednio komisja rewizyjna jest wewnętrznym organem kontroli nad działalnością spółki.

Działalność gospodarcza

Spółki mogą prowadzić działalność gospodarczą bez ograniczeń. Trzeba jednak pamiętać, że niektóre działania wymagają uzyskania zezwolenia na ich prowadzenie

Dochód

Zysk spółki, której założycielem i jedynym udziałowcem jest organizacja pozarządowa, nie będzie opodatkowany pod warunkiem, że jej celem statutowym jest działalność w obszarze pożytku publicznego jako uprawnijająca organizację do zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych - w części przeznaczonej na te cele i przekazanej organizacji.

Odpowiedzialność

Wspólnicy (udziałowcy) uczestniczą w pokrywaniu strat do wysokości wniesionych udziałów. W przypadku, gdy zobowiązania spółki przewyższają jej majątek, zarząd spółki powinien złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, a w przypadku niezłożenia takiego wniosku, członkowie zarządu mogą być z tego tytułu pociągnięci do osobistej odpowiedzialności majątkowej.

Sprawozdawczość

Spółki z organiczną odpowiedzialnością mają obowiązek przygotowania sprawozdania finansowego z działalności. Sprawozdania zatwierdzone przez zgromadzenie wspólników wraz z odpowiednimi uchwałami muszą zostać złożone w urzędzie skarbowym i Krajowym Rejestrze Sądowym.

Argument za?

Spółka z o.o. jest byłem dosyć dobrze opisanym w przepisach, mamy bogate orzecznictwo sądowe i sprawdzone poglądy doktryny w wielu sprawach związanych z funkcjonowaniem spółek – w przypadku zaś np. fundacji, jakości i rzetelności jej funkcjonowania częstokroć zależy od rzetelności twórców umowy spółki i świadomości etycznej członków jej zarządu.

Kontrolne

Uprawnienia kontrolne przysługują instytucjom publicznym, które przekazały danej organizacji dotację, a w przypadku wszystkich dotacji ze środków publicznych – Naczelnej Izbie Kontroli i Urzędowi Kontroli Skarbowej. Jeśli organizacja pozarządowa posiada status organizacji pożytku publicznego – nadzór nad nią pełni również Minister Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pożytku Publicznego.

Odpowiedzialność

Co do zasady odpowiedzialność finansowa dotyczy podmiotu ekonomii społecznej i to on swoim majątkiem ma pokryć ewentualne roszczenia. Jednak są od tej zasady wyjątki. Członkowie zarządu – wszyscy tak samo – swoim majątkiem odpowiadają za zaległości podatkowe i składki z tytułu ubezpieczeń społecznych, pod warunkiem, że instytucja nie ma z czego tego zapłacić i w odpowiednim czasie nie została zgłoszona upadłość. Solidarność oznacza, że nie jest ważne kto de facto podpisał dokumenty, z których wynika roszczenie, odpowiada za nie cały zarząd. Nie można tłumaczyć, że skoro ja nie podpisywałem, to mnie to nie dotyczy. Jeśli członek zarządu spowodował swoim zachowaniem szkodę, organizacja ma prawo domagać się od niego jej naprawienia lub zadośćuczynienia. Jeśli członek zarządu posiadając uprawnienia do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą organizacji nadużył udzielonych mu uprawnień, lub nie dopełnił ciężącego na nim obowiązku, wyrządził znaczną szkodę majątkową organizacji, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Jeśli chodzi o przestępstwa wynikające z kodeksu skarbowego, to art. 9 § 3 Kodeksu karnego skarbowego stanowi, że za przestępstwa lub wykroczenia skarbowe odpowiada jak sprawca (w tym przypadku zarząd), także ten, kto na podstawie przepisu prawa, decyzji właściwego organu lub faktycznego wykonywania zajmuje się sprawami gospodarczymi, w szczególności finansami, czyli osoba prowadząca księgi rachunkowe organizacji. Odpowiedzialność karna przewidziana jest również w ustawie o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., dotyczy ona odpowiedzialności za nieprowadzenie ksiąg rachunkowych lub ich nierzetelne (niezgodne ze stanem faktycznym) prowadzenie albo prowadzenie ich niezgodnie z przepisami tej ustawy określone w art. 77 ust. 1. Jeśli jednak księgi rachunkowe prowadzimy sami – to odpowiadamy za wszystkie popełnione błędy – w tym także te wynikające z niewiedzy, która w tym przypadku nie

jest usprawiedliwieniem. Ta sama ustawa o rachunkowości nakłada na zarząd organizacji odpowiedzialność za: niezłożenie w terminie sprawozdania finansowego do odpowiednich instytucji i brak nadzoru w zakresie rachunkowości.

Komentarze i przemyślenia do realiów prowadzenia podmiotu ekonomii społecznej

- **Wystrzegaj się** powoływania do życia instytucji pod kątem jednorazowego przedsięwzięcia, projektu lub działania.
- **Ważne**, kto z Tobą zakłada stowarzyszenie. Jeśli jesteś zdeterminowany, to znajdziesz wymaganą liczbę osób i będą one przypadkowe, podpiszą się, bo prosisz, bo to może być fajne. Później zabraknie im czasu i determinacji, żeby się spotkać, a Ty zostaniesz sam i zwykle w trudnym momencie. 15 osób może się wydawać dużą grupą do zrobienia czegoś nowego, ale może się okazać, że tylko dla Ciebie jest to ważne.
- **Zastanów się**, czy ludzie, z którymi chcesz tworzyć organizację, chcą tego samego, co ty, czy macie podobny system wartości, czy macie zbieżny cel, do którego chcecie dojść w tej organizacji. Jeśli macie wspólny cel, to zastanów się jeszcze, czy macie wspólny interes w założeniu organizacji. Jeśli nie jesteś tego pewny, to rozmawiaj, dyskutuj, wymieniaj poglądy. Lepiej, jak wyjaśnicie to wcześniej lub się rozejdziecie.
- **Wystrzegaj się hurraoptyzmu** i tego, że jakoś to będzie, że później będziesz się martwić.
- **Warto zastanowić się**, jaki organ - czy zarząd czy walne zgromadzenie - przyjmuje nowych członków, ponieważ ma to swoje konsekwencje w późniejszym działaniu stowarzyszenia.
- **Członkowie zarządu stowarzyszeń nie mogą brać wynagrodzenia za swoją pracę**, mogą to robić wyłącznie społecznie. Zarząd fundacji może pobierać wynagrodzenie za pełnienie funkcji.
- **Zaplanuj podział obowiązków** – do pracy nie jest tylko zarząd.
- **Łatwiej się zarządza fundacją niż stowarzyszeniem**, szczególnie operacyjnie, szybciej podejmuje się - również trudne - decyzje i w związku z tym efektywniej prowadzi działalność odpłatną czy gospodarczą niż w stowarzyszeniu.
- **Statut jest najważniejszym dokumentem**, który będzie z Tobą przez całe życie twojej organizacji, warto poświęcić mu czas, przepracować. Ważne są w nim: cele i działania jakie będzie prowadzić twoja organizacja. Ważne jest również, kto podejmuje decyzje i reprezentuje instytucję na zewnątrz, przemyśl to.
- **Statut warto co jakiś czas zmienić**. Kiedy zmienia się forma działalności, wchodzisz w nowe obszary działalności, sztywne zapisy statutowe to większy problem niż pożytek.
- **Przestrzeganie kadencyjności władz** – zapisana w statucie - jest konieczna, a jej brak może prowadzić nawet do likwidacji instytucji.
- **Dokumentowanie walnych zebrań**, zawiadomienia zgodnie z zapisami statutowymi, protokołowanie – to drobne sprawy, które niedopilnowane mogą mieć poważne konsekwencje, nie tylko w przypadku konfliktów.
- **Brak jakichkolwiek działań** w organizacji nie zwalnia z obowiązku prowadzenia corocznej sprawozdawczości.
- **Planowanie działań** w postaci strategii czy harmonogramu to nie fanaberia, ale potrzeba.
- **Wszystkie organizacje powinny mieć politykę przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy i przeciwdziałania terroryzmowi oraz politykę zabezpieczającą dane osobowe**
- **W przypadku sprzedaży dzieł** stworzonych przez podopiecznych instytucji, należy podpisać z autorami (lub ich przedstawicielami) umowy regulujące kwestię praw autorskich.
- **Umowa sponsoringu jest działalnością gospodarczą**, darowizna od przedsiębiorstwa i umieszczenie logo w podziękowaniu na stronie stowarzyszenia to nie to samo.

- **Prowadząc organizację, nawet jeśli robisz to społecznie, nie możesz oczekiwać, że jesteś ponad prawem.** Prawo pracy, rachunkowość, ochrona danych osobowych, cywilne, handlowe i wiele innych przepisów obowiązują niezależnie od tego, czy jesteś prezesem etatowym, czy nie. I nie wolno Ci o tym zapominać, bo to nie jest żadne usprawiedliwienie, że robisz dobre rzeczy wolontariacko.
- **Odróżnij prowadzenie działalności w obszarze pożytku publicznego – to robią wszystkie organizacje niezależnie od posiadania statusu organizacji pożytku publicznego – to regulują odrębne przepisy .**
- **Jeśli organizacje mówią, że są non profit, oznacza to, że nie prowadzą działań związanych z zarabianiem pieniędzy, dosłownie oznacza to „bez zysku”, non for profit dosłownie oznacza „nie dla zysku” i cały wypracowany zysk jest przeznaczany na cele statutowe.**
- **Dobra księgowość to skarb i nie warto niepotrzebnie oszczędzać.**
- **Chodź na szkolenia – bardzo ważne i niedoceniane narzędzie – zarówno te merytoryczne, jak i interpersonalne. Nie wolno ich nie doceniać. Praca z ludźmi to trudna umiejętność.**
- **Bądź otwarty na współpracę, nie pal za sobą mostów.**
- **Konflikty są naturalne i bardzo potrzebne.**
- **Profesjonalizm i jakość usług obowiązuje zawsze w prowadzeniu firmy na wolnym rynku, a na takim rywalizujesz. Nie ma znaczenia, że nie robisz tego dla zysku, rób to najlepiej jak potrafisz.**
- **Podmioty ekonomii społecznej także muszą wypracować przychód. Nie dostaną pieniędzy za to, że są.**

Finansowanie Podmiotów Ekonomii Społecznej

Działalność odpłatna i gospodarcza

Zgodnie art. 6 z ustawy o Działalności pożytku publicznego i o wolontariacie „statutowa działalność organizacji pozarządowej (...) w części obejmującej działalność pożytku publicznego, nie jest, z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1, działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej i może być prowadzona jako nieodpłatna lub jako działalność odpłatna”.

Działalności nieodpłatnej nie będą poświęcać więcej miejsca poza tym, że jest to wykonywanie zadań organizacji względem jej odbiorców, za które nie jest pobierane wynagrodzenie. Działalność gospodarcza, zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 14.10.2010 r. o swobodzie prowadzenia działalności gospodarczej (Dz. U. 2010 nr 220 poz. 1447.) to działalność zawodowa świadczona w sposób zorganizowany i ciągły.

Działalność odpłatna to możliwość pobierania przez organizację pozarządową opłat za prowadzone działania oraz sprzedaż usług lub towarów świadczonych na rzecz odbiorców działań tej organizacji, nie zależnie od tego czy są to jej bezpośredni Beneficjenci, ich rodziny czy całe społeczności lokalne. Działalność odpłatną mogą prowadzić wszystkie organizacje pozarządowe niezależnie od tego, jak długo działają i czy posiadają status organizacji pożytku publicznego.

Działalność odpłatna to 3 rodzaje działań wymienione w ustawie, warto podkreślić, że działania te muszą być zapisane w statucie danej organizacji:

1. Najpopularniejsza to pobieranie opłat za realizowane działania na rzecz odbiorców. Może to być odpłatność całkowita, może być tylko częściowa. Generalna zasada mówi o tym, że suma pobranych opłat musi być równa kosztom jakie poniosła organizacja przy przygotowaniu tego działania. W kalkulacji kosztów działalności odpłatnej można uwzględnić zarówno koszty bezpośrednie – czyli te, które wynikają wprost z działania, jak i pośrednie wynikające z istnienia samej organizacji (np. koordynatora czy księgowego,

mediów, wynajmu pomieszczeń, telefonów w części odpowiadającej pracy przy danym działaniu). Czyli rozliczamy to proporcjonalnie do czasu, jaki dana osoba poświęciła na to zadanie.

2. Sprzedaż towarów i usług wytworzonych lub świadczonych przez podopiecznych danej organizacji. Istotny jest fakt, iż w tym przypadku ustawa nie wymaga, aby cena była równa kosztom wytworzenia danej rzeczy. Innymi słowy, cena może przewyższać poniesione koszty, jednak ważne jest, aby przychód był przeznaczony na dalsze prowadzenie tego typu zajęć.
3. Sprzedaż przedmiotów darowanych. W tym przypadku jak poprzednio z założeniem, iż przychód zostanie przeznaczony na działanie, na jakie rzecz ta została подарowana. W związku z możliwością literalnego rozumienia tego zapisu warto każdorazowo skonsultować.

Przejście z działalności odpłatnej do działalności gospodarczej jest jasno zaznaczone w ustawie w art. 9. Działalność odpłatna pożytku publicznego stanie się działalnością gospodarczą, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli:

- 1) otrzymana odpłatność, w odniesieniu do działalności danego rodzaju, jest wyższa od kosztów tej działalności – zostanie nadwyżka nad zebranymi opłatami a kosztami, jakie poniosła organizacja do ich wytworzenia;
- 2) przeciętne, miesięczne wynagrodzenie osoby fizycznej z tytułu zatrudnienia przy wykonywaniu statutowej działalności odpłatnej pożytku publicznego, za okres ostatnich 3 miesięcy, przekracza 3-krotność przeciętnego, miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni.

Organizacja zaczyna prowadzić działalność gospodarczą w momencie przekroczenia limitów i nie ma znaczenia, czy była tego świadoma, czy nie, czy było to przypadkiem czy w sposób zamierzony. Prowadzenie działalności gospodarczej bez wpisu do rejestru przedsiębiorców podlega grzywnie oraz może prowadzić do wszczęcia procedury wyjaśniającej przez organ nadzoru (wybranego ministra w przypadku fundacji i starosty w przypadku stowarzyszeń). W przypadku stwierdzenia tego typu sytuacji podczas kontroli organu administracji publicznej organizacja ma 30 dni na wpisanie do rejestru przedsiębiorców prowadzenie działalności gospodarczej. W powyższej sytuacji dochody organizacji przeznaczone dla tego rodzaju działalności nie będą podlegały zwolnieniu od podatku dochodowego od osób prawnych. Innymi słowy organizacja będzie zobowiązana do złożenia wyjaśnień w urzędzie skarbowym i opłacenia zaległego podatku.

Bardzo istotny jest art. 9 ust. 3 ustawy, który mówi wprost, że zakres działalności odpłatnej nie może się pokrywać z działalnością gospodarczą. Art. 10 ust. 3 ustawy nakłada na organizacje zainteresowane prowadzeniem działalności odpłatnej obowiązek wyodrębnienia takiej działalności w statucie lub innym akcie wewnętrznym.

Zaletą działalności odpłatnej jest to, że nie wymaga wpisu do rejestru przedsiębiorców, a podczas jej wykonywania można korzystać ze świadczeń wolontariuszy.

W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej wolontariat jest niezgodny z prawem.